

LEDARE

Ledare: Vad "värderösten" säger om USA

PUBLICERAD 2004-11-23

Kolumnen: Hans Bergström om partiernas vägval..

UTVALD LÄSNING I DIN MEJLBOX

DN:s chefredaktör Peter Wolodarski väljer ut veckans mest läsvärda artiklar.

[Skaffa nyhetsbrev](#)

Val är definierande moment på flera sätt. De avgör vilka som styr. Men de har därtill ofta en betydande inverkan på styrande tolkningar om väljarkåren och därmed på partiernas beteenden inför kommande val.

"Sanningen" om det amerikanska presidentvalet har blivit att George W Bush vann på grund av en extraordinär mobilisering av evangeliska, ofta fundamentalistiska, kristna. För dem var moralfrågor - läs abortfrågan samt inställningen till homosexualitet - viktigare än Irak, ekonomi, sjukvård, fattigdom och allt annat.

Denna sanning skrämmer sekulära demokratier i Europa. I USA ställer den demokraterna inför kravet att tala mer om Gud, om de vill undvika förlust i kommande val.

Som så ofta efter val blir den dominerande tolkningen farligt förenklad. Förvisso finns det en skillnad mellan kulturella attityder i Kalifornien och New York å ena sidan, hjärtlandet i Mellanvästern och Södern å andra sidan. Men Amerika som helhet är inte så polariserat som man i förstone kan få ett intryck av. Och den "moraliska dimensionen" är inte så enkel som abort och homosexualitet.

Bush fick 1,3 miljoner fler röster den här gången från vita, evangeliska kristna. Men hans totala röstetal ökade med över 10 miljoner. Bushs stora seger berodde på betydligt mer än kyrklig aktivism.

27 procent av väljarna uppgav att "moraliska värden" var viktigaste fråga för deras röstning. Men för många av dessa handlade frågan, enligt en eftervalsstudie av ansedda Pew Research Center, mest om en bedömning av kandidaternas politiska hållfasthet. Rätt många väljare som var kritiska till Bushs politik i enskilda sakfrågor hade inte förtroende för Kerrys ledarkaraktär, på grund av hans opportunistiska kovändningar i fråga efter fråga. Denna aspekt blev extra viktig i valet, mot bakgrund av väljarnas känsla att utmaningarna från terrorism krävde en ledare med förmåga att driva en bestämd linje, även mot tillfälliga opinionsvindar.

I frågan om homosexuella par uppgav 25 procent i "exit poll" att de är för fullt legalt äktenskap mellan personer av samma kön, 35 procent att de är för civil unions (registrerat partnerskap) och 37 procent att de är emot båda dessa former av legalt erkännande. 29 procent av de senare röstade för övrigt på Kerry. Av homosexuella röstade 23 procent för Bush.

Bush har stött registrerat partnerskap. Det som diskuterats så hett i USA - fullt "äktenskap" mellan personer av samma kön, en fråga som uppkommit som följd av utslag i vissa domstolar - har vad jag vet inte ens varit uppe till övervägande i den svenska riksdagen.

Ett och annat behöver sorteras ut i båda ländernas diskussion. Varför inte från statens utgångspunkt beteckna alla kontrakt på det här området som "registrerade partnerskap", se dem enbart som legala dokument och sedan överlämna allt behov av känslomässiga övertoner till privatlivet och till kyrkorna? Det är en linje som Ted Kennedy skisserat.

I abortfrågan anser 21 procent av de amerikanska väljarna, enligt exit poll, att abort alltid ska vara tillåten - 16 procent att abort alltid ska vara förbjuden. Resten, den stora majoriteten amerikaner, har en nyanserad hållning i abortfrågan, som är komplex.

USA är inte övertaget av religiösa extremister och Europa är inte utan behov av värdedebatt.

Risken med en förenklad tolkning av ett valutslag är att partierna drar långtgående slutsatser för sitt eget framtida beteende.

Republikanerna löper risken att kasta ut sina moderata krafter och därmed förlora den balans som varje stort politiskt parti måste ha. En stor del av den republikanska väljarkåren befinner sig ungefär där senator John McCain, guvernör Arnold Schwarzenegger och förre New York-borgmästaren Rudy Giuliani står - för entreprenörskap i ekonomin, för en bestämd säkerhetspolitik och för en vidsynt hållning i sociala och kulturella frågor. Om republikanerna stöter bort denna grupp, kommer de inte längre att ha majoritet i USA.

Demokraterna löper risken att dra endera av två slutsatser:

a) "Vi måste mobilisera vår egen kärna av vänsteraktivister, så att den kan matcha republikanernas mobilisering av kyrkobesökare." Denna slutsatser gör politiker som Howard Dean till partiets ledare, för partiet ännu längre åt vänster i ekonomiska frågor - bort från Bill Clintons politik - och garanterar fortsatta valförluster.

b) "Vi måste nu börja tala om Gud lika mycket som republikanerna." Denna slutsats missar behovet av ett parti som i högre grad än dagens republikanska hävdar sekulära värden och kulturattityder. Den underskattar också möjligheten att nå en majoritet genom att förena detta med en mer centrumorienterad politik i ekonomiska och socialpolitiska frågor än den partiet nu drev.

Det finns fortfarande ett resonabelt mittfält hos den amerikanska befolkningen. Mobilisering av egna kärngrupper spelade en roll i det här valet. Men varje parti som tror att det har råd att agera så att det stöter bort väljarna i mittfältet kommer att förlora framtida val.

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt